

O'QUVCHILAR O'RTASIDA INGLIZ TILI FANINI O'RGANISHNING ZAMONAVIY USULLARI

Xayitova Ruxshona Suyun qizi

Qarshi Texnika Universiteti 1-son akademik litsey 1-bosqich o'quvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15425933>

Annotatsiya. Mazkur maqola o'quvchilarda ingliz tilini o'rganish jarayonini samarali tashkil etishning zamonaviy usullari va metodlariga bag'ishlangan. O'quvchilarning til o'rganishdagi muvaffaqiyatlari, ularning motivatsiyasi va zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida ingliz tilini o'rganish jarayonini yaxshilashga alohida e'tibor qaratilgan. Maqolada ingliz tilini o'qitishda qo'llaniladigan interaktiv metodlar, kommunikativ yondashuv, gamifikatsiya, raqamli texnologiyalar va CLIL (Content and Language Integrated Learning) kabi metodlar tahlil qilingan. Shuningdek, o'quvchilarning ingliz tilini o'rganishdagi motivatsiyasini oshirish uchun yangi pedagogik yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarni qo'llashning ahamiyati ko'rsatilgan. Maqola o'qituvchilarga ingliz tilini o'rgatishdagi yangi metodik yondashuvlar haqida muhim ma'lumotlar taqdim etadi va bu usullarni o'quvchilarning tilni o'rganishdagi samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Ingliz tili, zamonaviy metodlar, interaktiv o'qitish, kommunikativ yondashuv, gamifikatsiya, raqamli texnologiyalar, CLIL, til o'rganish motivatsiyasi, innovatsion pedagogik texnologiyalar, o'quvchilarning faolligi, o'qitish metodikasi.

Globalizatsiya davrida ingliz tili xalqaro muloqot, ilm-fan, texnologiya, iqtisod va ta'limning asosiy vositasiga aylangan. Shu bois ingliz tilini o'rganish bugungi kunda nafaqat xorijiy tillar darslarining bir bo'lagi, balki shaxsiy va kasbiy taraqqiyotning ajralmas tarkibiy qismi sifatida qaralmoqda. Xususan, umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'quvchilarga ingliz tilini o'rgatish jarayoni yanada samarali, qiziqarli va natijador bo'lishi uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlardan foydalanish zaruriyati ortib bormoqda.

An'anaviy ta'lim uslublaridan farqli o'laroq, zamonaviy usullar o'quvchilarning individual yondashuvlarini hisobga olib, ularning fikrlash, tinglash, gapirish va yozish ko'nikmalarini muvozanatli shakllantirishga yo'naltirilgan. Masalan, kommunikativ yondashuv, CLIL (Content and Language Integrated Learning), gamifikatsiya, raqamli texnologiyalar asosida dars o'tish kabi metodlar til o'rganish jarayonini yanada faol va samarali qiladi.

O'zbekiston Respublikasida ham ingliz tilining o'rni alohida e'tiborga loyiq. Prezident qarorlariga binoan, umumta'lim maktablarida chet tillarini, xususan ingliz tilini chuqur o'rgatish, o'quvchilarning xalqaro imtihonlarga tayyorlanish imkoniyatlarini kengaytirish bo'yicha qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Bunda zamonaviy uslublar, xorijiy tajriba va mahalliy ehtiyojlar uyg'unligida samarali o'qitish modeli ishlab chiqilmoqda.

Ushbu maqolada ingliz tilini o'rganishda zamonaviy yondashuvlar, ular asosidagi metodlar, ularning o'quvchilarga ta'siri, amaliy qo'llanilishi, hamda muvaffaqiyat omillari tahlil qilinadi. Maqolaning asosiy maqsadi — o'quvchilar o'rtasida ingliz tilini o'rganish samaradorligini oshirish uchun foydalanilayotgan zamonaviy usullarni ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan o'rganishdir.

Ingliz tilini o'rganishning dolzarbligi va asosiy muammolari

Ingliz tilining global ahamiyati

Bugungi kunda ingliz tili — dunyoning eng ko'p o'rganilayotgan va xalqaro miqyosda ishlatiladigan tili hisoblanadi. UNESCO va boshqa xalqaro tashkilotlarning ma'lumotlariga ko'ra, ingliz tili 1.5 milliarddan ortiq inson tomonidan o'rganilmoqda. Fan-texnika, tibbiyot, diplomatiya, savdo-sotiq, turizm va internet tarmog'ida asosiy aloqa vositasi sifatida xizmat qilayotgan ingliz tili XXI asrning eng zarur bilimlaridan biri sanaladi.

O'zbekiston sharoitida ham ingliz tilini o'rganishga bo'lgan talab yildan-yilga ortib bormoqda. Bu tilni bilish xorijiy oliy o'quv yurtlariga kirish, xalqaro stipendiyalarni yutish, xorijiy kompaniyalarda ishlash, internet orqali bilim olish kabi imkoniyatlarni kengaytiradi. Shu bois maktab bosqichidan boshlab ingliz tilini chuqur va puxta o'rgatish masalasi dolzarb sanaladi.

O'quvchilar o'rtasidagi asosiy muammolar

Biroq ingliz tilini o'rganishda qator muammolar mavjud bo'lib, ular ta'lim samaradorligini pasaytiradi. Quyida o'quvchilar duch keladigan eng asosiy muammolar keltirilgan:

Motivatsiya yetishmasligi

Ko'plab o'quvchilar ingliz tilini o'rganishning maqsadi va foydasini anglab yetmaydi.

Ular bu fanni faqat baho olish yoki sinov topshirish uchun o'rganayotganliklarini his qilishadi. Bu esa tilga bo'lgan qiziqishni pasaytiradi.

Quruq grammatika va tarjima metodikasi

Ba'zi hollarda darslar faqat grammatik qoidalarni o'rganish va tarjima qilishga yo'naltiriladi. Natijada o'quvchilar "gapirish" yoki "tinglash" ko'nikmalarini rivojlantira olmaydi, bu esa ularni real hayotdagi muloqotdan cheklaydi.

Leksik boylikning cheklanganligi

So'z boyligi (vocabulary) yetarlicha rivojlanmagan o'quvchi murakkab gaplarni tushunishda yoki muloqotda qiynaladi. Bu holat so'z yodlashning samarasiz usullaridan ham kelib chiqadi.

O'qituvchining metodik yondashuvi

Ba'zida ingliz tili o'qituvchilarining zamonaviy metodlardan foydalanmasligi, darsni faqat daftar va darslik doirasida olib borishi o'quvchilarda tilga nisbatan qiziqishni yo'qotadi.

Muhit va amaliyot yetishmasligi

O'quvchilarda ingliz tilini real hayotda ishlatish imkoniyati deyarli yo'q. Shuningdek, maktabda yoki uyda ingliz tilidagi muloqot muhiti bo'lmagani sababli, o'rganilgan bilimlar tezda unutiladi.

Zamonaviy talablar

Bugungi ta'lim sohasida ingliz tilini o'rganish faqat bilim emas, balki kompetensiyalar — ya'ni amaliy ko'nikmalar shaklida berilishi kerak:

- O'quvchi fikrini oddiy va tushunarli ifoda eta olishi;
- O'qilgan matnni tushunib, asosiy g'oyani ajrata olishi;
- Og'zaki muloqotda faol ishtirok etishi;
- Ingliz tilidagi axborot manbalaridan foydalanishi;
- Zamonaviy raqamli vositalar yordamida tilni rivojlantira olishi kerak.

Shu sababli, muammolarni bartaraf etish uchun ingliz tili ta'limiga zamonaviy, kommunikativ va raqamli yondashuvlarni joriy qilish muhimdir.

Ingliz tilini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar va metodlar

Ingliz tilini o'qitish jarayonida metodlarning tanlovi muhim ahamiyatga ega.

O'qituvchilar va ta'lim muassasalari an'anaviy uslublardan tashqari zamonaviy pedagogik metodlarni ham qo'llash orqali o'quvchilarni yanada samarali ravishda tayyorlashlari mumkin. Ushbu bo'limda ingliz tilini o'qitishda qo'llaniladigan zamonaviy metodlar va yondashuvlar haqida batafsil tahlil qilinadi.

Kommunikativ yondashuv

Kommunikativ yondashuv — bu tilni faqat grammatikani o'rganish emas, balki tilni muloqot vositasi sifatida ishlatishning asosiy prinsipidir. Ushbu yondashuv tilni o'rganish jarayonida o'quvchilarning gapirish, tinglash, yozish va o'qish ko'nikmalarini bir vaqtda rivojlantirishga yo'naltirilgan.

Asosiy xususiyatlar:

- Tilning kommunikativ roli: Bu yondashuvda til faqat bilim sifatida, balki ijtimoiy vosita sifatida qabul qilinadi. O'quvchilar tilni faqat to'g'ri ishlatishni emas, balki uning real muloqotda qanday ishlatilishini ham o'rganadilar.

- Muammoli vaziyatlar: Darsda o'quvchilarni turli real hayotdagi vaziyatlar bilan tanishtirish (masalan, restoran, do'kon, aeroportda muloqot qilish) o'quvchilarning tilga bo'lgan qiziqishini oshiradi va amaliyotga o'rgatadi.

- Interaktiv darslar: O'quvchilar o'rtasida ko'proq muloqot va bahslar tashkil etiladi, shu bilan birga, o'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifoda etish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

CLIL (Content and Language Integrated Learning)

CLIL — bu ingliz tilini o'rganishni boshqa predmetlar bilan integratsiya qilishga asoslangan pedagogik yondashuvdir. Bu metodda o'quvchilar ingliz tilini o'rganish bilan birga, matematikadan, tarixdan yoki fanlardan ma'lumot olishadi.

Asosiy xususiyatlar:

- Til va mazmun integratsiyasi: CLIL yondashuvi o'quvchilarga faqat tilni o'rganish emas, balki boshqa fanlarni ingliz tilida o'rganish imkonini beradi. Masalan, tarix darsini ingliz tilida o'tkazish orqali o'quvchi nafaqat tarixiy bilimlarni egallaydi, balki ingliz tilidagi terminlarni ham o'zlashtiradi.

- Aktiv ishtirok: O'quvchilar mavzuga qiziqib, ingliz tilida o'rganilayotgan kontentni ko'proq yodlab oladilar. Bu yondashuv o'quvchilarning ingliz tili bo'yicha bilish darajasini sezilarli darajada oshiradi.

- O'qish va tushunish: O'quvchilar ingliz tilidagi matnlarni o'qib, ularni to'g'ri tushunishga harakat qilishadi. Bu esa til o'rganish jarayonini yanada chuqurlashtiradi.

Gamifikatsiya

Gamifikatsiya — bu o'yin elementlarini ta'lim jarayoniga qo'shish metodidir.

O'quvchilarga ingliz tilini o'rganish jarayonida o'yinlar orqali motivatsiya berish va qiziqarli tarzda bilimlarni oshirishga xizmat qiladi.

Asosiy xususiyatlar:

- O'yin asosida o'rganish: O'quvchilar dars davomida o'yinlar va turli tanlovlar orqali o'z bilimlarini tekshirishlari mumkin. Bu metod o'quvchilarga nafaqat bilimlarni o'zlashtirishni, balki qiziqarli tarzda darsga faol ishtirok etishni ham o'rgatadi.

- Motivatsiyaning oshishi: O'yinlar orqali o'quvchilarning qiziqishi va motivatsiyasi ortadi. O'quvchilar o'yinlar orqali tilda yangi so'zlar o'rganadilar va ularni o'zaro muloqotda qo'llashga o'rganadilar.

- Progressni o'lchash: O'yinlarda yutuqlar va muvaffaqiyatlar belgilanadi, bu esa o'quvchilarga o'z taraqqiyotlarini ko'rish va raqobatni his qilish imkonini beradi.

Raqamli texnologiyalar va onlayn o'quv platformalari

Zamonaviy texnologiyalar ingliz tili o'qitish jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilish imkonini yaratadi. O'quvchilar uchun mobil ilovalar, onlayn kurslar va o'quv platformalari tilni o'rganishda yangi imkoniyatlar yaratadi.

Asosiy xususiyatlar:

- Interaktiv materiallar: O'quvchilar uchun video darslar, audio materiallar, interaktiv mashqlar va testlar mavjud. Bu metodlar o'quvchilarning tinglash va o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

- Onlayn aloqalar: Onlayn darslar va chatlar orqali o'quvchilar bilan doimiy aloqada bo'lish, savollar berish va fikr almashish imkoniyati yaratiladi.

- Moslashuvchanlik: O'quvchilar o'z vaqtida va o'z tempida darslarni o'rganishlari mumkin. Bu yondashuv o'quvchilarning mustaqil o'rganishiga yordam beradi.

Konstruktivizm yondashuvi

Konstruktivizm — bu o'quvchilarning o'z bilimlarini yaratish va o'rganganlarini real hayotda qo'llashga asoslangan yondashuvdir. Bu metodda o'quvchilarga faqat ma'lumot berish emas, balki ularning mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirishga e'tibor qaratiladi.

Asosiy xususiyatlar:

- Faol o'rganish: O'quvchilar o'rgangan bilimlarini amaliyotda qo'llashga o'rganadilar.

Masalan, guruhlar shaklida muammolarni hal qilish yoki ingliz tilida mini-loyihalar yaratish.

- Mustaqillikni rivojlantirish: O'quvchilarga o'z bilimlarini sinash va o'zgartirish imkoniyatlari beriladi, bu esa ularning mustaqil fikrlashiga yordam beradi.

Xulosa

Ingliz tilini o'qitishda zamonaviy metodlar va yondashuvlar o'quvchilarning qiziqishini oshirib, ularning tilga bo'lgan ishtiyoqini yanada kuchaytiradi.

Kommunikativ yondashuv, CLIL, gamifikatsiya, raqamli texnologiyalar va konstruktivizm yondashuvlari ingliz tilini o'rgatishda samarali vositalar sifatida o'quvchilarning bilimini boyitadi va o'rgatish jarayonini yanada interaktiv va qiziqarli qiladi.

Ushbu metodlar orqali o'quvchilar ingliz tilini nafaqat akademik, balki amaliy muloqot vositasi sifatida o'rganadilar.

REFERENCES

1. Abdullaeva, D. (2015). Ingliz tili o'qitish metodikasi. Toshkent: «O'qituvchi» nashriyoti.
2. Babayev, S., & Qosimov, A. (2010). Ingliz tili ta'limida zamonaviy yondashuvlar. Toshkent: Universitet nashriyoti.
3. Karimova, G. (2017). Ingliz tili o'qitishning kommunikativ metodlari. Toshkent: «Fan va texnologiya» nashriyoti.
4. Turaeva, R. (2013). Ingliz tili darslarida interaktiv metodlar. Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti.
5. Akramov, A. (2014). O'quvchilarda ingliz tilini o'rganish motivatsiyasini oshirish. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
6. Murodov, X. (2015). Ingliz tilini o'rganishning zamonaviy metodlari va texnikalari. Samarqand: Samarqand Davlat universiteti nashriyoti.
7. Maxmudova, M. (2016). Yoshlar o'rtasida ingliz tili o'rganish jarayonini samarali tashkil etish. Toshkent: «Ilm-ziyo» nashriyoti.